

КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ ИНВЕСТИЦИЯЛАШНИНГ ЖАҲОН ТАЖРИБАСИ

Шаробиддинов Ахрорбек Қосимжон ўғли

Андижон иқтисодиёт ва қурилиш институти,

Бухгалтерия ҳисоби ва аудит йўналиши 2-босқич талабаси.

АННОТАЦИЯ

Бугунги кунда тараққий этган мамлакатларда кичик бизнес корхоналарини инвестициялаш борасида амалга оширилаётган давлат дастурлари, жумладан, инвестицион лойиҳалар бевосита уларнинг инновацион фаолиятини ривожлантиришга қаратилганлиги билан характерланади. Ушбу мақолада кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни инвестициялашнинг жаҳон тажрибаси ўрганилган. Уни Ўзбекистон шароитида қўллаш имкониятлари кўриб чиқилган.

Калит сўзлар: инновация, кичик корхоналар, инвестициялар, тадбиркорлик, кичик бизнес.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни инвестициялашнинг илғор хориж тажрибасига таянган ҳолда, бугунги кунда мамлакатимизда кичик корхоналарнинг инвестицион самарадорлигини оширишнинг бозор механизмини шакллантириш долзарб илмий-амалий аҳамият касб этади, деб ҳисоблаймиз. Таҳлиллар кўрсатишича, замонавий иқтисодий муносабатлар тизимида инвестициялар кичик инновацион бизнесни ривожлантиришнинг муҳим омили сифатида баҳоланади. Инвестицион фаолиятнинг ривожланганлик даражаси нафақат иқтисодий субъектларнинг, балки, мамлакат иқтисодиётининг ҳам рақобатбардошлиги даражасининг ривожланишига ўз таъсирини кўрсатади. Тадбиркорлик субъектларининг инвестицион салоҳияти кўрсаткичлари уларнинг фаолият доираси ва кичик ёки йириклиги даражасидан келиб чиққан ҳолда турлича бўлади. Корхоналарнинг инвестицион имкониятларнинг кенглиги даражаси бўйича йирик корхоналар етакчилик қиладилар. Аммо, кичик бизнес вакиллари ҳам инвестицион жараёнларда иштирок этиб, йирик корхоналарга нисбатан тезроқ мослашувчанлиги ва нисбатан камроқ капитал талаб қилиши

билан ўз афзалликларига эга ҳисобланадилар. Кичик бизнес субъектларининг инвестицион жараёнларидаги иштироки бошланғич босқичдан бошлаб, унинг турли ривожланиш босқичларида қатнаша олиш имкониятлари мавжудлиги ҳам бозор иқтисодиёти шароитида уларнинг энг муҳим ҳисобланган афзал жиҳатларидан ҳисобланади.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятининг замонавий ривожланиш хусусияти сифатида ҳозирда инвестицион лойиҳалар асосида кичик бизнесни инновацион ривожлантириш борасида тараққий этган мамлакатларда амалга оширилаётган мақсадли дастурлар ва уларнинг натижалари тўғрисида тўхталиб ўтиш мақсадга мувофиқ. Аввало, бозор иқтисодиёти ривожланган мамлакатларда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасини ривожлантиришнинг миқдорий кўрсаткичлари таҳлиliga эътиборни қаратиш зарур. Таҳлиллар кўрсатишича, тараққий этган мамлакатларда кичик ва ўрта бизнеснинг ЯИМдаги улуши 50-60 фоизни ташкил этади. Жумладан, ушбу кўрсаткич Буюк Британияда – 51 фоиз, Германияда – 53 фоиз, Финляндияда – 60 фоиз, Нидерландияда – 63 фоизга тенг ҳисобланади.³⁶ Шунингдек, Европа Иттифоқи мамлакатлари саноат ялпи ишлаб чиқариши ҳажмида кичик бизнеснинг улуши 75 фоизни, Германияда 62 фоизни, Норвегияда 49 фоизни, Францияда эса 38 фоизни ташкил этади. Айрим бозор иқтисодиёти шаклланаётган ва ривожланаётган мамлакатлар гуруҳига кирувчи, тез суръатларда жадал ривожланаётган Хитой ва Ҳиндистон каби мамлакатларда кичик инновацион тадбиркорликнинг ялпи саноат ишлаб чиқаришидаги улуши 2000- йилларнинг бошларида 60 фоиздан юқори кўрсаткичга эга эди. Кичик бизнесни ривожланишининг жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, инновациялар жараёнида ушбу турдаги иқтисодий субъектларнинг инвестицион лойиҳалардаги иштироки юқори даражада бўлиб, инновационинвестицион лойиҳаларнинг аксарият қисми ушбу соҳа хиссасига тўғри келади. Масалан, АҚШ иқтисодиётида кичик бизнес вакиллари томонидан йирик корпорацияларга

нисбатан 13 марта кўп бўлган ҳажмдаги патентлар ва инновацион ишланмалар ишлаб чиқилади.

Жаҳон ҳўжалигида янги технологиялар ва инновациялар соҳасида амалга ошириладиган инвестицион лойиҳаларнинг қарийб 50 фоизи айнан кичик бизнес вакиллари хиссасига тўғри келиб, улар замонавий иқтисодий муносабатлар тизимида илмий-техник ривожланишни ҳаракатлантирувчи кучи сифатида характерланади. Бугунги кунда инновацион-инвестицион жараёнларнинг тобора кенгайиб, уларнинг қамров даражаси ортиб бориши билан бир қаторда, унинг иштирокчилари ва улар томонидан ишлаб чиқариладиган инновацион маҳсулотларнинг тури кўпайиб, сифат жиҳатдан такомиллашиб бориши замонавий иқтисодиётнинг ўзига хос хусусияти сифатида ҳисобланмоқда.

Тараққий этган мамлакатлар амалиёти таҳлилига кўра, кичик бизнес соҳасида инновацияларни амалиётга татбиқ этиш ҳаражатлари кам, шунингдек, қисқа муддат талаб этганлиги сабабли, ушбу мамлакатларда кичик корхоналарни инвестициялашга устуворлик қаратилади. Шунингдек, ушбу соҳага жалб этиладиган инвестицияларнинг салмоқли қисми ташкилий жиҳатдан илмий тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишланмаларига йўналтирилган бўлиб, амалга ошириладиган илмий тадқиқотларнинг Тараққий этган мамлакатлар амалиёти таҳлилига кўра, кичик бизнес соҳасида инновацияларни амалиётга татбиқ этиш ҳаражатлари кам, шунингдек, қисқа муддат талаб этганлиги сабабли, ушбу мамлакатларда кичик корхоналарни инвестициялашга устуворлик қаратилади. Шунингдек, ушбу соҳага жалб этиладиган инвестицияларнинг салмоқли қисми ташкилий жиҳатдан илмий тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишланмаларига йўналтирилган бўлиб, амалга ошириладиган илмий тадқиқотларнинг тараққий этган мамлакатларда кичик бизнесни ривожлантиришда инвестициялардан фойдаланишга катта эътибор қаратилади. Бунинг сабаби кичик бизнес соҳасида инвестицион лойиҳалар орқали инновацияларни амалиётга татбиқ этишда кам ҳаражат талаб этган ҳолда, қисқа муддатда кўзланган натижага эришиш имконини беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Егорова Э. Большие проблемы малого инновационного бизнеса – <http://www.baltpp.ru>
2. Грибовский А.В. Механизмы государственной поддержки малого инновационного бизнеса – <https://www.riep.ru>
3. Основные направления политики администрации США в сфере малого и среднего бизнеса – <https://rustradeusa.org/Attach-ment.aspx?id=319>
4. Грибовский А.В. Механизмы государственной поддержки малого инновационного бизнеса – <https://www.riep.ru>
5. Иванов А.Е. Зарубежный опыт инновационного развития малого бизнеса <https://moluch.ru>